

מגילת איכה וציפורים

מאת אלי זערור

מאמר קצר שכתבתי שמוצא קשר בין ציפורים לחורבן על רקע ימי בין המצרים, תשעה באב ועשירי באב שהסתיימו הערב. בע"ה שנדע מעתה רק ימים טובים של בנייה, שגשוג ושמחה.

ציפורים בצל החורבן

מי שקרא את מגילת איכה, נבואות החורבן והקינות בתשעה באב, מן הסתם שם לב שישנם עופות שמלווים כמעט כל טקסט שמתאר חורבן ושממה. בדרך כלל אלו דורסי הלילה אך לא רק אלא גם העורב, הדיה והיען. חלק מהשמות שניתנו להם פחות מוכרים ופחות מזוהים עם אלה של היום.

ישראל אהרוני, הזואולוג העברי הראשון, וכמי שנולד למשפחת רבנים שהכיר והוקיר את כתבי הקודש היהודיים, הקפיד לדון גם בשמות העבריים. במאמר זה אתייחס לזיהויים של אהרוני בלבד ואתמקד בדורסי הלילה כפי שמובאים בספרו "תורת החי" משנת 1922. יש לציין שעל הזיהויים שהציג יש חולקים.

* להלן שמות העופות וזיהויים *:

* *קאת* - אהרוני מזהה אותו בשם המדעי *Athene noctue lilith*. מדובר בתת-מין של כוס החורבות (*Little Owl*) תת-מין זה מצוי באיזור בקעת הירדן ובמדבר וצבעו בהיר. הקאת מוזכר בנבואת ישעיהו (לד, יא) על חורבן מלכות אדום: "וירשוה קאת וקפוד וינשוף ועורב ישכנו בה".

* *כוס* - גם אותו מזהה אהרוני ככוס החורבות אך מתת-המין *A.n.glaux*. תת-מין זה מצוי במישור החוף הדרומי והוא כהה ומפוספס. הכוס מוזכר יחד עם הקאת בתהילים (קב, ז): "דמיתי לקאת מדבר הייתי ככוס חורבות".

* *לילית* - מזהה עם הלילית המצויה *Tawny Owl* - אהרוני בספרו השתמש בשם המדעי *Syrnium aluci*, כיום שמה המעודכן הוא *Strix aluco*. גם היא מוזכרת בהמשך נבואת ישעיהו (לד, יד) על חורבן מלכות אדום: "אך שם הרגיעה לילית ומצאה לה מנוח".

* *אוח* - אהרוני זיהה אותו כתת-מין של האוח העיטי (*Eurasian Eagle-Owl*) מבחינת גודל וצבעים והוסיף לשמו המדעי את השם אהרוני *Bubo bubo aharoni*. היום השם המדעי הזה לא קיים, ככל הנראה היה מדובר באוח העיטי, זאת בהסתמך על כך שאהרוני ציין שאותו אוח היה הגדול מבין המינים, ואכן האוח העיטי גדול יותר מהמדברי. בנבואת ישעיהו (יג, כא) על חורבן מלכות בבל מתואר: "ומלאו בתיים אוחים".

* *בת היענה* - כמובן שאין הכוונה ליען, מדובר בשני מיני עופות שונים לחלוטין. את בת היענה מזהה אהרוני עם האוח המדברי (*Pharaoh Eagle-Owl*) ובשמו המדעי *Bubo ascalaphus*. פעם נחשב מין זה כתת-מין של האוח העיטי, אך לאחר בדיקות שהעידו על שינויים מהותיים, הופרד וכיום נחשב למין בפני עצמו. האוח המדברי מצוי באזורי המדבר של ארץ ישראל. בהמשך הפסוק בו הוזכר לעיל האוח בנבואת ישעיהו על חורבן בבל נאמר: "ושכנו שם בנות יענה".

* *תן / ירוד* - אהרוני מזהה אותו כתת-מין של האוח העיטי *B.b.interpositus*. תת-מין זה מצוי בישראל ודומה יותר לאוח המדברי, אך קטן ובהיר ממנו. מוזכר בנבואת ירמיהו (ט, י) על חורבן ירושלים ומלכות יהודה: "ונתתי את ירושלים לגלים מעון תנים". השם ירוד בו משתמש אהרוני מקורו בתרגום יונתן בן עוזיאל בשפה הארמית על המילה תנים אותה מפרש "ירודין".

* *קיפוד / קיפוז* - מוכר לנו היום בשם ינשוף שדות (Short-eared Owl) אהרוני מזכיר אותו בשמו המדעי הישן, *Brachyotus palustris*, כיום שמו המדעי *Asio flammeus*. המילה קיפוד מופיעה בנבואת ישעיהו (לד, כג) על חורבן מלכות בבל: "ושמתיה למורש קיפוד" וכן בקינה המקדימה את קריאת מגילת איכה בערב תשעה באב "למי אבכה": "הלמקדש וארון וכרובים, אשר עורבים וקיפוד שם יקנן". השם קיפוז נאמר גם הוא בפרק לד בישעיהו (פסוק טו) בנבואה על חורבן מלכות אדום: "שמה קיננה קיפוז ותמלט ובקעה ודגרה בצילה".

* *ינשוף* - מוזכר אצל אהרוני בשמו המדעי *Asio otus* ובעברית: ינשוף עצים (Long-eared Owl). גם הוא הוזכר עם יתר דורסי הלילה בנבואת ישעיהו (לד, יא) על חורבן מלכות אדום: "וירשוה קאת וקיפוד וינשוף ועורב ישכנו בה".

* *שעיר* - מוכר לנו בשמו: שעיר מצוי (Eurasian Scops Owl). אהרוני מזכיר אותו בשם המדעי *Ephialtes Scops*, שמו המדעי כיום *Otus scops*. השם שעיר מוזכר כעוף חורבות בנבואת ישעיהו (לד, יד) על חורבן מלכות אדום: "ושעיר על רעהו יקרא".

לסיכום, יש הרבה היגיון בזיהויים שאהרוני מציע, אך לא כולם מתיישבים עם יתר הפירושים והאפשרויות האחרות. למשל יש המייחסים לתן את בעל החיים שמוכר לנו כיום כתן זהוב.

כנראה שהזיהוי המדוייק של חלק מאותם עופות, תמיד יישאר בגדר ספק.